

דבר העורך

סיוור בחממות - בית חלקיה

בשבוע האחרון התקיים ביקור חברי מכון 'הילכתא' עם הגאון הגדול רבי צבי ובר שליט"א רב שכונת 'נוה יעקב' ירושלים, וחבר בד"ץ 'שארית ישראל', ומרבני 'בית ההוראה' בישיבת מיר ירושלים, והגאון הגדול רבי שאול רייכנברג שליט"א מראשי 'בית המדרש להלכה בהתיישבות', ומחבר ספר 'משפטי ארץ'.

הסיוור התקיים בחממות בית חלקיה כאשר הרבנים התרשמו מקרוב מתהליך הייצור למהדרין מן המהדרין, וקיבלו הדרכה מבעל המפעל ר' יוחאי קוסובר הי"ו מנכ"ל 'קרן משנת יוסף' - 'מעצמה של איכות', שעתה בשלבי הקמה מתקדמים של חממות גידולי מים בשיטה הידרופונית לגידול ירקות עלים, בהשקעה כספית עצומה, בכל ההיזורים 'מעצמה של כשרות!' בסיוור התפתחו דיוני הלכה מרתקים, עם נפק"מ נפלאים בעניני שמיטה, תרומות ומעשרות, ברכות הנהנין, ומצות אכילת מרור לבילי הסדר.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'ברכת גידולי עציצים'

כיצד מברכין?

תכנית: כהמשך לסדרת הגיליונות (מספר 326-330) בנושא 'עציצים בשמיטה', נקוב ושיאונו נקוב, דיני שמיטה בחממות ומצע מנותק וגידולי מים; הגיליונות הבאים יעסקו בנושא 'ברכת גידולי עציצים', הנושא בגיליון שלפנינו (מספר 331), ברכה ראשונה וברכה אחרונה בגידולי עציצים, פירוט הדינים באופנים הבאים; עציץ נקוב, עציץ שאינו נקוב, מצע מנותק בחממות למניעת חרקים כפי שמצוי כיום בגידולי חסה, מצע מנותק כפול בשמיטה. פת, פירות, ירקות. הנושא בגיליון שאחריו (מספר 332), בענין 'ברכת גידולי מים', והנושא בגיליון שאחריו (מספר 333), 'מרור בגידולי מים'.

1. המוציא לחם מן הארץ

ספק הירושלמי: בסוגיא בירושלמי (כלאים פרק ז הלכה ו), מבואר דיני עציץ נקוב ועציץ שאינו נקוב - לגבי כלאי הכרם, תולש בשבת, הכשר זרעים לטומאה, חיוב תרומות ומעשרות, דין דמאי, חיוב חומש. ומבואר שם שהסתפק רבי יוסי, האם אפשר

שיעור במשנת הגר"ש אלישיב זצ"ל

לרגל לימוד עניני שביעית, התקיים על ידי מכון 'הילכתא' שיעור מיוחד מפי הגאון הגדול רבי יוסף אפרתי שליט"א, ראש בית המדרש להלכה בהתיישבות, בענין הוראות מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל בעניני שמיטה. ביום חמישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ב, בית הכנסת פינסק קרלין ירושלים, בהשתתפות מאות אברכים, ותלמידי חכמים מופלגים.

ניתן להשיג תיעוד של השיעור במערכת 'הילכתא', כמו כן ניתן להאזין לשיעור ב'קו מידע הילכתא'.

חממות גידול

לברך המוציא לחם מן האָרֶץ, על פת מחיטים שגדלו בעציץ. ורבי יונה הסתפק, האם דלעת הגדלה בעציץ דינה כתלוש לספק בה את הסוכה, ולא נפשטו הספקות.

לדעת הפני משה (שם), והעלי תמר (שם) האמורא רבי יונה בא לחלוק על רבי יוסי, וסובר שמברכים המוציא על פת שגדל בעציץ נקוב, כמו שנחשב מחובר לגבי דיני כלאים ושבט, והסתפק רק בדיני סיכור. מאידך לדעת כמה מפרשים (בירושלמי שם) רבי יונה אינו חולק על רבי יוסי לגבי ברכה בגדל בעציץ.

עציץ נקוב: נחלקו מפרשי הירושלמי, האם הספק של רבי יוסי מתייחס לעציץ נקוב או לעציץ שאינו נקוב. לדעת הרידב"ז (בפירוש הרידב"ז, ובתוספות הרי"ד), והפני משה (שם), הספק של הירושלמי מדובר בעציץ נקוב. ופירש הרידב"ז שכל מקום שכתוב אָרֶץ או אָרֶץ הַכּוּוּנָה קרקע ממש ולא עציץ נקוב, ולכן אין מביאים ביכורים מגידולי עציץ נקוב **דכתיב** (במדבר פרק יח פסוק יג) אָרֶץ. ואם כתוב ש'על ממועץ עציץ נקוב. ומעתה הספק לגבי ברכת המוציא, האם יכול לברך המוציא לחם מן האָרֶץ, שהרי עציץ נקוב אינו בכלל 'ארץ', ואינו יכול לסיים כמטבע הברכה מן האָרֶץ, או דלמא יברך המוציא לחם בלי לסיים מן האָרֶץ, או שסיים בנוסח אחר.

וכן מפרש הישועות מלכו להג"ר מוהר"ם מקוטנא (קונטרס קרית ארבע להרמב"ם תרומות פרק א הלכה כב), לדעולם גוף העציץ והקרקע שבתוכו אינו נחשב כמחובר. עומק הדברים מבאר הגי' שלמה זלמן אייערבאך זצ"ל (מנחת שלמה חלק א סימן מ עמוד ריג סוף ד"ה ואין לומר), שבעציץ נקוב למרות שהגידולים יונקים קצת מהקרקע והיניקה מחיבית את הגידולים במזונות התלויות בארץ, כגון תרומות ומעשרות ושביעית, מכל מקום העפר שבעציץ נחשב כתלוש, ולכן הסתפק הירושלמי שאינו חשוב לברך עליו המוציא לחם מן האָרֶץ.

עציץ שאינו נקוב: לשיטת רבינו מנוח (סוכה פרק ה הלכה ב), והחזו"א (כלאים סימן יג ס"ק טז), הספק של הירושלמי הוא רק בעציץ שאינו נקוב, אבל בעציץ נקוב ודאי שמברך עליו המוציא לחם מן האָרֶץ, כיון שמחובר לקרקע ביניקה הרי הוא בכלל ארץ, וכן משמעות הלמי אדם (כלל נא טעף יז), ונשמת אדם חלק ב כלל קנב ס"ק א). והמריא פנים (בירושלמי שם), והקדן אורה (מנחות דף ע:), והאגלי טל (מלאכת דש טעף ד אות ח), שהספק של הירושלמי הוא בעציץ שאינו נקוב.

2. שיטת ה'חיי אדם' - מזונות

מזונות וברכת המזון: כתב החיי אדם (להלכות ברכות כלל נא טעף יז, ולהלכות לולב חלק ב כלל קנב נשמת אדם ס"ק א), על פי הספק של הירושלמי, פת העשויה מחמשת מיני דגן שגדל בעציץ שאינו נקוב, מברך לפניו פורָא מינֵי מְזוּנוֹת ולא המוציא לחם מן האָרֶץ, לפי שאין גידולו מן הארץ, ומברך לאחריו ברכת המזון, וכן מבואר בספר הבתאים (לאחד מהראשונים, הלהכות ברכות שער א אות א), ובספר חוקת הפסח (סימן תעג אות א) בשם רבינו מנוח (על הלהכות סוכה), על הפת שנעשית מחיטה שגדלה בעציץ שאינו נקוב מברך עליו פורָא מינֵי מְזוּנוֹת.

וביאר הציץ אליעזר (חלק ט סימן יב), למרות שהירושלמי הסתפק ולא הכריע, מכל מקום החיי אדם הכריע לברך מזונות ולא המוציא, כיון שיש ספק אם ברכתו המוציא, הרי אם יברך המוציא הוא בחשב ברכה לבטלה ואוכל בלי ברכה, אבל אם מברך מזונות ודאי יצא, לשיטתו (חיי אדם כלל נח טעף יז, וכן דעת האליה רבה בשם הדרישה, הובא בביאור הלכה סימן קסז טעף י ד"ה במקום) שאם בירך מזונות על כל דבר יצא, חוץ ממים ומלח לפי שאינם מזינים, ויש לציין לשיטת השולחן ערוך הרב (סימן קסז טעף יב), ושו"ת בית יהודה (סימן מא), וערוך השולחן (סימן קסז טעף יט), שאם ברך מזונות על הפת אינו יוצא אפילו בדיעבד.

והוכיח החיי אדם כדבריו שמברך ברכת המזון, מהמבואר בגמ' (ברכות דף מז:). שהאכול טבל דרבנן שגדל בעציץ שאינו נקוב, אינו מצטרף לזימון. משמע שרק משום שהוא טבל דרבנן אינו יכול לזמן עליו, אבל מצד מה שהוא גידולי עציץ שאינו נקוב יכול לזמן, ומסתמא הוא הדין שיכול לברך עליו ברכת המזון. עוד דימהו למן, שברכו לפניו המוציא לחם מן השמים, ולא יברכו לפניו המוציא לחם מן האָרֶץ, ומכל מקום בירכו לאחריו ברכת המזון, כמבואר בגמ' (ברכות דף מח:). בשעה שירד מן תיקן להם משה לישראל ברכת המזון. מאידך לדעת הרשב"ש (פסחים דף לו:). ברכת המוציא וברכת המזון שוים, ואם גידולי עציץ לא נקראים מן הארץ ואין מברכים המוציא, אף אין מברכים עליהם ברכת המזון, ולשיטת הרי"ף שמברכים עליו ברכת המזון, הוא הדין שמברכים עליו המוציא.

3. שיטת האחרונים - המוציא

ראיה מברכת המזון: לדעת האגלי טל (מלאכת דש אות ח ס"ק ג), והתוספת ירושלים (סימן רד), ופתח הדברי טל (או"ח סימן רג סוף טעף א, סימן רו ס"ק ב), והשדי חמד (כללים מערכת כ כלל ק, הובא בכף החיים סימן קסח אות עז, סימן תעג אות קטו), והמנחת שלמה (תניינא חלק ב סימן ט), לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הערות מסכת ברכות דף מז:), להלכה אין נוקטים כדברי החיי אדם, והאוכל פת מחיטים שגדלו בעציץ שאינו נקוב מברך עליו המוציא. ומשמע בפתח הדברי ובשדי חמד ובכף החיים, שדוקא אם המוציא מונח על הארץ, אבל אם העציץ אינו מונח כלל על הקרקע כגון שנמצא בתוך הבית, אינו נקרא גידולי קרקע, וברכת הפת מזונות, וברכת הפרי שהכל וכן מדיק הש"ס (ברכות דף מז:), שמברך 'המוציא' על פת לחיטים שגדלו בעציץ שאינו נקוב.

והוכיחו כשיטתם, מהמבואר בירושלמי (ברכות פרק ו), ונפסק ברמב"ם (להלכות ברכות פרק ג הלכה יא), כל שמברכים לאחריו ברכת המזון מברך לפניו המוציא, וכל שאין מברך אחריו ברכת המזון אין מברך לפניו המוציא, והרי הגדל בעציץ נקוב מבואר בגמ' שמברך עליו ברכת המזון, אם כן מוכח שמברך עליו המוציא. והוסיף הש"ס חתי חמד, שאינו דומה למן, שלא בירכו עליו ג' ברכות כי אם ברכה אחת, ובשו"ת מחזה אליהו (חלק א סימן כה) דוחה ראיה זו, שהכוונה למין שמברך עליו המוציא.

נימוק נוסף לברך המוציא, כתבו הש"ס חתי חמד והמנחת שלמה, שהרי מבואר בירושלמי (שם, לפי פירוש הפני משה) שרבי יוסי נחלק על רבי יונה, וסובר שודאי מברכים המוציא על הגדל בעציץ שאינו נקוב, וכיון שרבי יונה הסתפק ורבי יוסי פשוט לו, נוקטים הלהכה כרבי יוסי שפשוט לו שמברך המוציא.

עוד מוכיחים האגלי טל והתוספת ירושלים, מהגמ' (פסחים דף לה:). שאפשר לצאת במצה שהחייטים גדלו בעציץ שאינו נקוב, ומוכרז שברכתו המוציא, שהרי מבואר בגמ' מה מצה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע. והגמ' לא דחתה שיכול לצאת חובת מצה בחיטים שאינם גידולי קרקע, מוכח שגם הגדל בעציץ שאינו נקוב נחשב גידולי קרקע. ודחה את ראייתו בציץ אליעזר (חלק ט סימן יב) שמדובר בשם בגמ' על ברכת אכילת מצה, אך באמת ברכתו פורָא מינֵי מְזוּנוֹת.

חתי הראיה: וכתבו בהערות (מסכת ברכות דף מז:), ובשו"ת מחזה אליהו (חלק א סימן כה), מה שהוכיחו האחרונים שאם מברכים עליו ברכת המזון מוכח שמברך עליו המוציא, אפשר לדחות שמצינו מאכל שמברך עליו בתחילה מזונות ובסוף ברכת המזון, כפת הבאה בכינין, שברכתו מזונות, ואם נמלך ואכל כדי שיעור קביעות סעודה, ובשר אחריו ברכת המזון, וכן באכילת

גיליון שמע דבר חשון תשפ"ב) בשם **החזון איש**, גידולי ירקות בעציץ שאינו נקוב בברכתו הן **פרי האדמה**, ולא **האדמה**, וזאת הסיבה שהיי אדם שמברכים האדמה. והסתפק הגר"ל מה היה הנימוק ששמע מהחזו"א, האם הילוק היה בין לשון 'ארץ' לאדמה, או שהילוק נמצא היה שברכת הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה מתיישב לטוג הפרי הגדל באדמה. ומכאן יותר שאמר באופן ברור, וכתב **בשם חסון שני** (ברכות עמוד קפא-קפב) בשם **החזון איש** לחלק בין ברכת 'העץ והאדמה', לברכת 'המוציא', שכלם אין יכול לברך מן הָאֲרֶזֶץ, כי עציץ שאינו נקוב אינו בכלל 'ארץ', אבל שם 'פרי אדמה' ופרי העץ שייך גם בעציץ, כי המין בא מהעץ שפורסם בקובץ ובמית לוי ניסח תשנ"ו עמוד צה). חלק ב עמוד רכב) בשם **החזו"א** שהספק של הירושלמי הוא רק על המוציא, אבל לגבי פרי האדמה, מברך 'האדמה' על גידולי עציץ שאינו נקוב.

מנהג העולם: ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (וזאת הברכה מקורות והערות אות נא, הערות מסכת ברכות דף מז: עמוד תקכח), **והברכת ה'** (חלק ג פרק ז סעיף נה), **והגר"ש וואנז' זצ"ל** (שו"ת שבת הלוי חלק א סימן רה הערה לסימן רד, קובץ מבית לוי חלק יד עמוד ג) ובמקא פורסם בקובץ מבית לוי ניסח תשנ"ו עמוד צה), **והגר"צ אבא שאול זצ"ל** (שו"ת אור לציון חלק ב פרק יד דיני ברכות אות יג), **והגר"ר עובדיה יוסף זצ"ל** (שו"ת יחיה דעת חלק ו סימן יב), **והגר"ר מנשה קליין זצ"ל** (שו"ת משנה הלכות יד סימן רז, עין שם טעמו), **והגר"מ שטרנבוך שליט"א** (תשובות והנהגות חלק ב סימן קמט), **והגר"מ קארפ שליט"א** (הלכות יום ביום חלק ב פרק ב הערה 14), **והגר"מ גרוס שליט"א** (שדה מדריך פרק יב סעיף ז עמוד רעא, והוסף שריא שמים יחמיר לאכלו רק בתוך הסעודה), וכן צידד הגר"ש **שמואל יוסף שטיצברג שליט"א** (שערי הברכה פרק כג עמוד תקסו הערה יח), וכן נקוטו להלכה דלא כחייא אדם, ויש לברך על גידולי עציץ שאינו נקוב הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה, וכן מנהג העולם אצל רבנות אלפי ישראל שאוכלים חסה ושאר ירקות הגדלים בחממות בעציץ שאינו נקוב במצע מנותק כדי שיהיה קני מחרקים, וכן בשמיטה באותם חממות מעניינים מצע מנותק כפול, לנוהגים לסמוך על היתר זה, ומברכים עליו הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה, ויוצאים בו למרוור בליל הסדר, ואין פוצה פה ומצפצף. ודברי החיי אדם לא הובאו להלכה במשנ"ב. ועיין עוד **בהלכות שלמה** (פסח פרק ז סעיף כ), ו**בשלמי תורה** (הלכות ברכות עמוד טו).

גם לפי החיי אדם, על פירות העץ מברך הוּרָא פְּרֵי הָעֵץ, לפי שיש לו את הסימנים של עץ המבוארים בגמ' (ברכות דף מ, ו) ולכאורה הוא הדין לגבי ברכת הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה עֲשֵׂי בְשָׂמִים, גם לשיטת החיי אדם מברך עליהם כברכתם והוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה, ולא צריך לבדוק האם גדל בחממות, כי הרי זה עץ ועשב. וכן מפורש **בקצות השלחן** (סימן סב בדי השלחן אות ד).

משא ומתן: והעיר אחי הגר"ר **ראובן נתן נטע לוי שליט"א** מחבר ספר 'נטע רענן', שלפי החיי אדם יוצא דבר פלא, שאם מברך 'העץ' על גידולי חממות יצא, ואם מברך 'האדמה' על גידולי חממות לא יצא לפי שאינו בכלל פרי האדמה, כמבואר **בפתח הדביר** (או"ח סימן רג סוף סעיף א, סימן ר"ו ס"ב), ואם כן צריך להבין את מנהג העולם לברך 'האדמה' אדרבה לכאורה היה עליו להחמיר ולברך 'השכל' שלפי כל הסיבות יוצא.

ותירץ הגר"ר **חזקיהו יוסף כהן שליט"א** מחבר ספר שו"ת 'אבני חן', שיש להוכיח שגם לשיטת החיי אדם יוצא ידי חובתו בדיעבד בברכת 'האדמה', ורק לכתחילה עדיף שיברך 'השכל' והחיי אדם רק כתב שפרי האדמה הוא בכלל הספק של הירושלמי, וכן לא הזכיר שבדיעבד לא יצא, ולכן מנהג העולם לברך 'האדמה' שגם לשיטת החיי אדם יוצא דייעבד. ולא יתכן לומר שלפי החיי אדם אם יברך 'העץ' על גידולי חממות יוצא, ואם יברך 'האדמה' על גידולי חממות לא יצא, ובהכרח שבדיעבד גם לפי החיי אדם יוצא.

המן בירוק תחילה 'המוציא לחם מן השמים', ואחריו ברכת המזון. והכלל שברכת המוציא וברכת המזון תלוים זה בזה, היינו רק בסוג המאכל, שכל מין ששייך בו ג' ברכות לאחריו, מברך עליו לפני המוציא, למעט אורז ודוחן, אבל בחמשת מיני דגן אין הברכה לפנייה תלויה בברכת המזון שאחריה.

4. כיצד מברכים על הפירות?

אין מברך האדמה: ולגבי פירות האדמה הגדלים בעציץ שאינו נקוב, כתב **החיי אדם** (בהלכות ברכות כלל נא סעיף יז, בהלכות לולב חלק ב כלל קנב נשמת אדם ס"ק א, כלל קל דיני הסדר בקצרה סעיף ה לענין ירקות ליל הסדר) וכן מבואר **בכף החיים** (סימן תע"ס קטו), שהוא בכלל הספק של הירושלמי לגבי ברכת המוציא, ויש כאן ספק האם יכול לברך עליו הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה. ומוכיח החיי אדם, דלא נקרא אדמה אלא במחובר ואינו יכול לברך עליו הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה, מהמבואר **בגמ'** (חולין דף קלט: וברש"י שם ד"ה ובאדמה) לגבי מצות שילוח הקן, אפשר לקיימו בקן שנמצא בראשו של אדם, ונקרא על הָאֲרֶזֶץ (דברים כו ב), כמבואר **בפסוק** (שמואל ב פרק טו פסוק לב) וְאֲדָמָה עַל אֲרָצָה, שנקרא אדמה למרות שנקרא על ראש אדם ולא נשנתה שמה ליקרות עפר, כי האדם עצמו נקרא אדמה. ומשמע שרק אם מחובר לאדמה נקרא אדמה, אבל הגדל בעציץ שאינו נקוב שאינו מחובר לאדמה, אינו נקרא אדמה.

פרי העץ: ולגבי פירות האילן מסתפק בחיי אדם, האם מברך הוּרָא פְּרֵי הָעֵץ, האם נקרא פרי והאם נקרא עץ. ובנשמת אדם חזר והכריע שודאי נקרא עץ, כיון שיש בו כל הסימנים שאמרו **בגמ'** (ברכות דף מ), כי שקלת ליה לפירי איתיה ליה וחדר מפיק - שאחרי הוסף הענפים חוזרים והמוציאים יכול חדש, וכל שלא כתוב בו 'ארץ' נקרא 'עץ'.

מברך שהכל: כתב **בברכת הבית** (למחבר שערי טוהר על נדה, שער ד סעיף מא) שלפי שיטת החיי אדם צריך לברך על פרי האדמה הגדל בעציץ שאינו נקוב **שֶׁהַכֵּל נִהְיֶה בְּדָרְכָּךְ**. וכשיטת החיי אדם נקטו גם **הגר"ש פרוק זצ"ל** (מקרא קודש פרק פסח חלק ב), **והגר"ר פסח אליהו פאלק זצ"ל** (שו"ת מחזה אליהו סימן כה-ל), וכן מצדד **הגר"ר יצחק רצאבי שליט"א** (שו"ת עולת יצחק חלק א סימן לט), שמברך 'השכל' ולא 'האדמה', וכתב במחזה אליהו, שבמצע מנותק שחופרים בור ונותנים סביבו ניילון ושוב ממלאים את הבור באדמה מברך 'האדמה', כיון שהחממה בטלה לקרקע ואין דומה לעציץ שאינו נקוב.

5. הכרעת הפוסקים

מברך האדמה: לדעת **האגלי טל** (הגהות וחיידשים מלאכת דש אות לו) גם לפי הספק של הירושלמי שחייבים הגדלים בעציץ שאינו נקוב אינו מברך על הפת המוציא לָחֶם מִן הָאֲרֶזֶץ, בכל זאת לגבי פירות האדמה נחשב גידולו מן הקרקע, ומברך עליו הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה. כמבואר **במהר"ל** (נתיב העבודה פרק ט בענין ברכת המוציא) שהגדל בין 'ארץ' לאדמה' נקראת אחריו שנתלש קצת מהארץ, כמו בעפר ששמו נשאר גם בתלוש, אך 'ארץ' נקרא דוקא כל הארץ ביחד, ולכן הנזכר בעציץ שאינו נקוב, נפסק מהארץ ואין מברכים עליו המוציא לָחֶם מִן הָאֲרֶזֶץ, אך עדיין נחשב אדמה, ומברכים הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

כתב **בקרן אורה** (מנחות דף ע:): להוכיח **מהמשנה** (ברכות דף מ:)' על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל', משמע שעציץ שאינו נקוב נחשב גידולו מן הארץ, ויכול לברך עליו הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה, למרות שעל פת מעציץ שאינו נקוב מברך 'מזונות' ולא 'המוציא'. וכתב בספר **פתח הדביר** (או"ח סימן רג סוף סעיף א) שצריך לברך הוּרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה, כיון שנחשב מחובר, שהרי חייב במעשר מדרבנן, ושפיר נחשב מן הארץ'.

והעיד הגר"ר **דוב נדנד שליט"א** (מעשה איש חלק ב עמוד קיב,

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מה מברכים על גידולי מים?

חילוקי הדינים באופנים הבאים; דרכו ליזרע באדמה, ובשיטות גידול הידרופוניות גדל על מים ומינרלים בלבד, כמו ירקות עלים. גדל על מים בלי מינרלים ויש לו שורשים, כמו אצות ים. אין במינם נזרע וגדל רק על מים בלי שורשים, כמו פטריות ונבטים. צומח מהפרי בלי מים, כמו בצל ירוק שצומח מתוך הבצל.

מקורות: **אור לציון** (פרק יד סעיף יב); **מעשה איש** (חלק ב עמוד קיב); **שבט הלוי** (חלק א סימן רה); **חוט שני** (ברכות עמוד קפא); **תשובות והנהגות** (חלק ב סימן קמט); **וזאת הברכה** (עמוד 272); **שערי הברכה** (סימן כג).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון נכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שעות 4
2. בעמודות 'דרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 07-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 330 בסך 100 שקל מזומן האברך החשוב הרב אברהם אשגיאן שליט"א כולל אוהל יהושע ואשר' סנהדריה ירושלים

המדור הוקדש לעילוי נשמת
ר' ישעיה בן ר' מרדכי מאיר ז"ל
נלב"ע בתאריך י"ט כסלו תשל"ה ת.ג.צ.ב.ה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- איבעיא:** יש ספק בירושלמי, האם מברכים על הגדל בעציץ המוציא לחם מן הארץ, או המוציא לחם בלבד, או מזונות. נחלקו מפרשי הירושלמי, האם הספק בעציץ נקוב או בעציץ שאינו נקוב.
- פת:** לדעת החיי אדם חיטים שגדלו בעציץ שאינו נקוב מברך על הפת לפניו 'מזונות' ולאחריו 'ברכת המזון'. ולדעת הרבה פוסקים מברך לפניו 'המוציא' ולאחריו 'ברכת המזון'.
- פירות:** על פירות האדמה שגדלו בעציץ שאינו נקוב לדעת החיי אדם הוא בכלל הספק של הירושלמי ומברך עליו 'שהכל', ולדעת הרבה פוסקים וכך מנהג העולם מברך 'האדמה'. על פירות האילן שגדלו בעציץ שאינו נקוב לכל הדעות מברך עליהם בורא פרי העץ.
- מצע מנותק:** יש מחלקים שאם העציץ מונח על האדמה מברך עליו ברכתו הראויה, ואם העציץ לא מונח על הרצפה מברך עליו הפת 'מזונות' ועל פרי האדמה 'שהכל'. והרבה פוסקים לא חילקו בדבר.

עדכוני הלכה

ברכות בסדר זרעים

הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשניות ריש מסכת ברכות), **המאירי** (הקדמה למסכת ברכות), עומדים על כך, מדוע מסכת ברכות מופיע בראש ששה סדרי משנה והראשון מסדר זרעים, וביארו בכמה אופנים.

ויש להוסיף, שהרבה שאלות בברכות נעוצים בהגדרות של דיני זרעים, כפי שרואים בסדרת הגיליונות הנוכחית, שלאחר ברור ההלכה בעציצים וגידולי מים לגבי מצוות התלויות בארץ, מתבקשת השאלה איזה ברכה מברכים באכילתם.

נושא הגיליון הבא:

'ברכת גידולי מים'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הרב הגאון רבי סער מייזל זצ"ל מעורכי אנציקלופדיה תלמודית וחתן הגאון הגדול רבי אריה פינקל זצ"ל נלב"ע ה' כסלו תשפ"ב ת.ג.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים יומי עיון
בית הוראה טלפוני
ביורוי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...